

Víctor Català

Visat núm. 7

(abril 2009)

per Jordi Castellanos

Caterina Albert i Paradís (L'Escala 1866-1969). Escriptora, coneguda amb el pseudònim de Víctor Català, adoptat després de l'escàndol que va provocar, als Jocs Florals d'Olot de 1898, el fet que li fos premiat el monòleg *La infanticida*, que els sectors conservadors van considerar que era impropï d'una noia.

L'adopció del pseudònim masculí —una estratègia generalitzada entre les escriptores de l'època— la va fer per tal de preservar la seva llibertat i, doncs, l'autenticitat de la seva obra; i quan, després de la publicació de *Drames rurals* (1902), va descobrir-se el joc, va voler mantenir-lo com a exponent de la seva personalitat literària, alhora que es construïa una personalitat «privada», amb el seu nom propi, que va voler sempre diferent i separada de l'altra.

Perquè Víctor Català, filla de terratinents de L'Escala, tot i la seva formació més aviat autodidacta, va demostrar ja des dels primers escrits una sorprenent seguretat com a escriptora: estava al dia de les novetats que havia aportat el Modernisme i va incorporar-se al moviment amb una actitud militant de manera que, a l'hora de triar una plataforma literària, va optar per una revista innovadora com *Juventut*. La revista —i editorial— va publicar-li la novel·la *Solitud* (1905), la seva obra més important; i, encara, el recull de narracions *Caires vius* (1907).

Tanmateix, amb la consciència de dirigir-se a un públic diferent, burgès i femení, va acceptar també de col·laborar regularment a la *Il·lustració Catalana*, que li va publicar el recull de poemes *Llibre blanc* (1905). Aquesta col·laboració, en desaparèixer *Juventut* i consolidar-se les posicions estètiques del Noucentisme, ben allunyades de les seves, va anar-se fent més estreta: adopta aleshores, Víctor Català, posicions antinormatistes, presideix els Jocs Florals de Barcelona el 1917, forma part de l'Acadèmia de la Llengua Catalana i és elegida membre de la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Tot i aquest enfrontament als sectors joves del moment, la seva figura és reconeguda i, ara ja, respectada, com ho demostra l'extensa entrevista que li dedica, el 1926, Tomàs Garcés a la *Revista de Catalunya*.

Substancialment, la seva obra no canvia: en bona part, ja era escrita o esbossada en els primers anys de segle XX. L'únic intent de renovació formal, acostant-se al cinema, és la novel·la *Un film (3000 metres)*, publicada en volum el 1926. El 1920 havia publicat un nou recull de «drames rurals», *Mare-Balena*, al qual seguïren *Marines* (1929) i *Contrallums* (1930).

La guerra, entre el 1936 i el 1939, la situa en una posició difícil: la seva casa és saquejada i, per tant, acull amb bons ulls la victòria feixista, que interpreta com si es tractés d'una expiació. Fins i tot publica *Retablo* (1945), un recull de proses traduïdes a l'espanyol. Poc després, però, pren posicions inequívokes en relació amb la llengua i publica *Mosaic* (1946), que forma part d'una sèrie de

records que han restat inèdits. Segueixen, el 1949, *Vida molta*, i el 1951, *Jubileu* i, bé que amb moltes mancances, les *Obres Completes*.

Convertida en símbol vivent, li és reconegut el mestratge: s'institueix, dins els premis de Santa Llúcia, el que porta el seu nom i, el 1960, se li ret homenatge amb la publicació del recull col·lectiu *Els set pecats capitals vistos per 21 contistes*. Malalta, els darrers anys va viure a L'Escala sense pràcticament moure's del llit.

Tot i que escriu teatre (especialment el monòleg *La infanticida*) i poesia, la importància de l'obra literària de Víctor Català prové de la narrativa i, sobretot, de la novel·la *Solitud*. Amb *Drames rurals*, el 1902, havia iniciat un estil narratiu intens, concentrat, que era, sobretot, el resultat dels principis estètics de la narrativa modernista: la temàtica rural i el tractament cercaven de potenciar, no pas l'anàlisi naturalista, sinó la visió sintètica o, millor, simbòlica de la realitat humana.

Així, moltes de les seves narracions s'acosten als temes de la crònica negra: violència, crims, venjances, etc., amb l'objectiu, però, de traduir el drama humà, l'horror davant del dolor i de la mort; i, al capdavant, la impossibilitat de l'home d'escapar del seu destí. Veu, en els conflictes de la ruralia, l'autenticitat humana que l'artifici ciutadà amaga.

Justament perquè el tema central és el de la identitat de l'individu, la seva obra pren una especial significació quan s'encara a la situació de la dona, un tema present en tota la seva narrativa, però intensificat en els darrers llibres. La marginació que sofreix la dona i que la converteix en víctima, ajuda al naixement de la consciència moral. Aquest fet, però, estalvia la tragèdia. Al contrari: la fa més viva, tal com ho demostra la seva novel·la *Solitud*, sens dubte una de les peces literàries més importants de la literatura catalana contemporània.